

KANDIDAT

XXXXXX

PRØVE

JUS4121 1 Rettsøkonomi 1

Emnekode JUS4121

Vurderingsform Hjemmeeksamen

Starttid 24.11.2020 09:00

Sluttid 24.11.2020 13:30

Sensurfrist 14.12.2020 22:59

Oppgave Tittel Oppgavetype Informasjon Dokument Seksjon 2

Oppgave Tittel Oppgavetype 1 Svarfelt Langsvar

Bevaring av biologisk mangfold er en politisk prioritering. Ulike typer av økonomisk aktivitet kan imidlertid redusere det biologiske mangfoldet; moderne skogsdrift, bygging av vindmølleparker, fiskeoppdrett mm.

Det er tre oppgaver, hvor den første teller 50 %, den andre 30 % og den siste 20 %.

Oppgave 1

Ta utgangspunkt i en økonomisk modell for fullkommen konkurranse og drøft i hvilken grad den enkelte aktør har incentiv til å ta hensyn til tap av biologisk mangfold som følge av aktørens aktivitet. Grønn skattekommisjon (2015) foreslo innføring av en naturavgift for å fremme bevaringen av biologisk mangfold. Gjør rede for hvordan en naturavgift vil påvirke aktørens tilpasning. Enkelte av næringslivets organisasjoner hevder med bakgrunn i det såkalte Coase-teoremet at en naturavgift er unødvendig, og at partene selv kan sørge for et riktig nivå på bevaringen av biologisk mangfold. Drøft i hvilken grad Coase-teoremet er relevant for bevaring av biologisk mangfold.

Oppgave 2

Staten vurderer videre bruk av forskjellige virkemidler for å fremme biologisk mangfold, herunder områdevern og erstatningsansvar ved skade på det biologiske mangfoldet. Anta at det er mulig å fastslå verdien av ulempen områdevern vil påføre skogeierne og skadestnadene forbundet med forskjellig grad av skade på det biologiske mangfoldet.

Hvilke kriterier kan staten benytte seg av for å vurdere hvilken løsning som skal velges, og hva vil være utslagsgivende for vurderingen?

Drøft om det bør innføres culpaansvar eller objektivt ansvar, dersom løsningen basert på erstatningsansvar velges.

Oppgave 3

Et internasjonalt kraftselskap har søkt om konsesjon for etablering av vindpark i et område med stort biologisk mangfold og vesentlig rekreasjonsverdi for lokalbefolkningen. Basert på en nytte-kostnadsanalyse har Norges Vassdrags- og energidirektorat kommet til at konsesjon bør gis basert på Kaldor-Hicks-kriteriet. Kunne anvendelse av Michelman-kriteriet ha gitt et annet resultat?

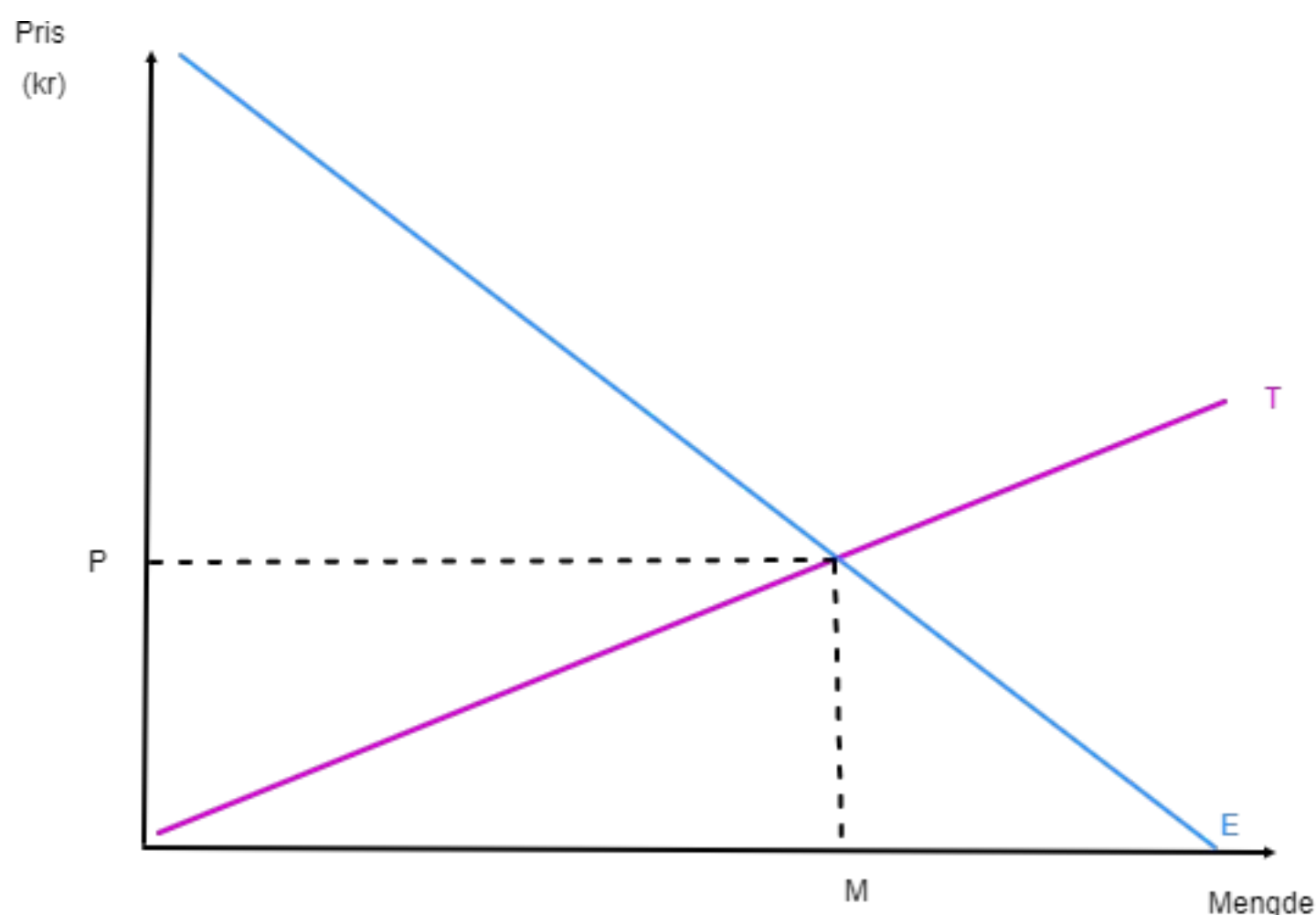
¹ Svarfelt

Skriv ditt svar her

Oppgave 1

Fullkommen konkurranse vil si optimal konkurranse på ett sted. Modellen for fullkommen konkurranse bygger på flere forutsetninger. Blant annet er det avgjørende at aktørene er rasjonelle, det skjer momentan tilpasning, faktorene er konstante og partene har full informasjon.

Nedenfor tegner jeg en figur som jeg deretter skal bruke for å drøfte i hvilken grad den enkelte aktør har incentiv til å ta hensyn til tap av biologisk mangfold som følge av aktørens aktivitet.

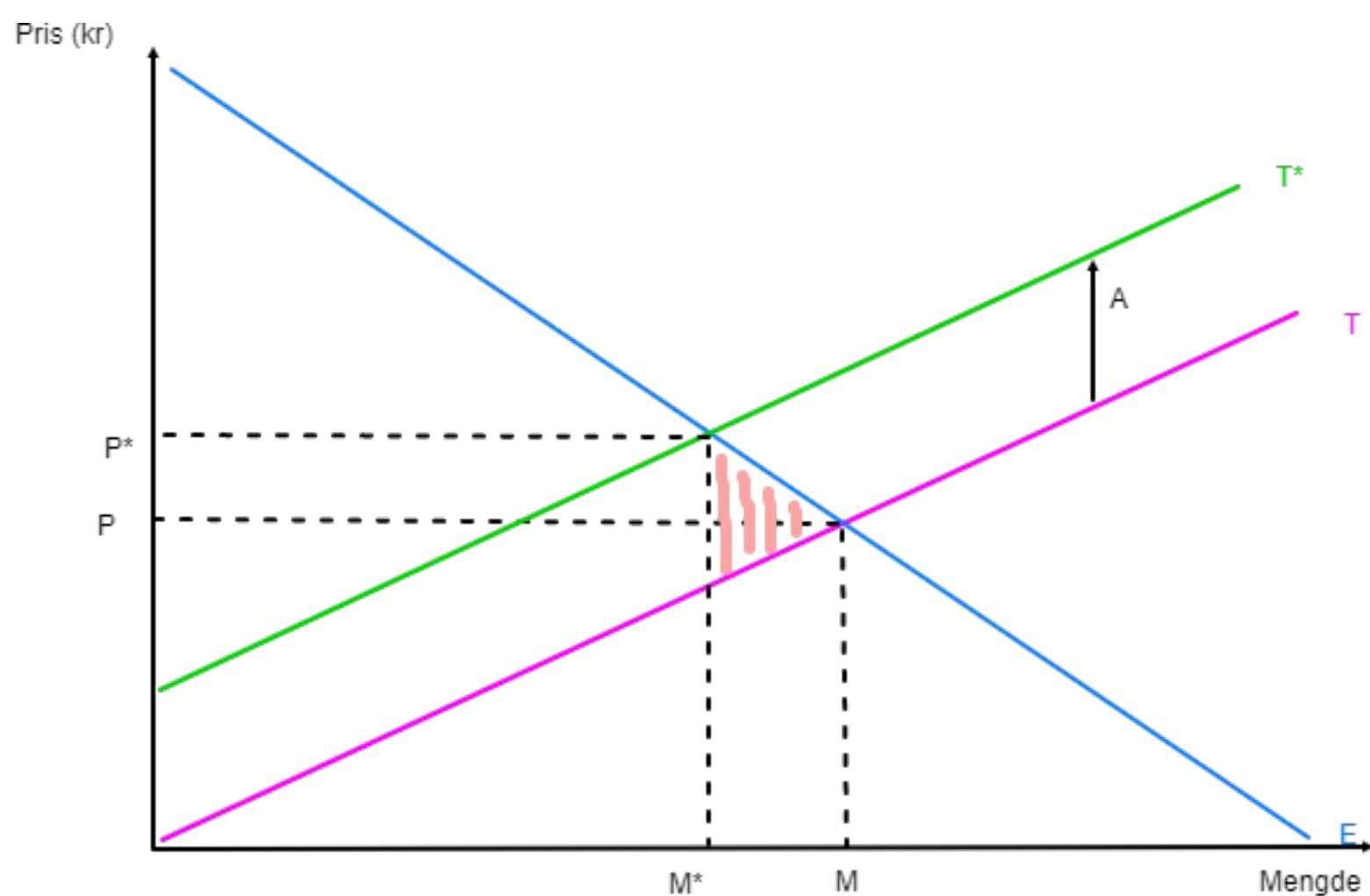
JUS4121 1 Rettsøkonomi 1 Candidate xxxxxx

I denne kurven med tilbud og etterspørsel selges mengden M (mengden her er det som skapes av aktørenes aktivitet som kan være ved, fisk, vindkraft) til prisen P (kr). I og med forutsetningen om at aktørene er rasjonelle vil aktøren ønske å maksimere sin nytte ved å selge så mye han kan gitt etterspørselen. Ved mengden M og prisen P selges alt som produseres og det er ønskelig. Her er likevektsløsningen og den er pareto-optimum. Det innebærer at ved dette punktet kan ingen få det bedre uten at noen får det verre.

En forutsetning er at partene har full informasjon. Aktøren vet om skadene på det biologiske mangfoldet hans aktivitet utgjør. Likevel vil en rasjonell aktør ikke legge inn noen tiltak for miljøet når han kan selge mengden M til prisen P , jf. modellen. Den rasjonelle aktøren vil maksimere sin nytte og vil ikke ha incentiv til å ta hensyn til tapet i biologisk mangfold i sin aktivitet.

Når det pålegges en naturavgift vil det påvirke aktørenes tilpasning. Nedenfor tegner jeg en ny modell som viser innføringen av avgiften og dennes effekt på aktørenes tilbud. Jeg minner om forutsetningen om momentan tilpasning som må ligge til grunn når modellen for fullkommen konkurranse anvendes.

Jeg forstår oppgaven slik at naturavgiften er en avgift/skatt pr. enhet (mengde) av aktivitet som skader det biologiske mangfoldet. Jeg operer i det følgende med en slik stykkskatt. Pigou-skatten er en slik grønn stykksatt.

Modellen bygger videre på modellen tegnet i første del av oppgaven. Til forskjell fra modellen før innført avgift er det lagt til en grønn linje som representerer tilbudet etter innført avgift. Aktørene har tilpasset seg momentant og det skjer et negativt skift i tilbudskurven som flyttes innover i figuren. Skiftet er markert med den svarte pilen A (for avgift). Tilbudet til aktørene starter med en høyere pris enn det gjorde før innføringen av skatten. Det skyldes at de negative virkningene aktivitetene har på det biologiske mangfoldet i og med skatten internaliseres i produksjonskostnadene. Det vises ved at tilbudet begynner ved et punkt høyere opp på y-aksen tilsvarende avgiften. Det negative skiftet som følge av avgiften fører til at det blir en ny likevektsløsning ved prisen P^* og mengden M^* . Det blir solgt færre enheter fra aktørenes aktivitet til en høyere pris. I og med at etterspørselskurven er ganske elastisk vil endringen i pris ha mer å si for

endringen i mengde enn ved en brattere kurve.

Det kan også leses av figuren at samfunnsoverskuddet reduseres. Det opprinnelige samfunnsoverskuddet var trekanten mellom tilbudskurven T (rosa), etterspørselskurven E og y-aksen. Det nye samfunnsoverskuddet er redusert til trekanten som formes av tilbudskurven T* (grønn), etterspørselskurven E og y-aksen. Fordelen for både konsumenter og produsent er redusert. Dødvaktstapet som kommer av at enhetene mellom M* og M ikke blir produsert er markert ved lakserosa skravering i trekanten som formes mellom linjene til M* og M. Dødvaktstapet kan beskrives som en alternativ kostnad som kommer av at det blir produsert mindre. Denne alternative kostnaden er å foretrekke i dette tilfellet da det fører til bedre ivaretagelse av det biologiske mangfoldet som er en politisk prioritering.

Naturavgiften vil påvirke aktørenes tilbud. Kostnaden ved avgiften internaliseres i kostnadene ved produksjon og det reflekteres i tilbudet. Det blir produsert mindre til fordel for det biologiske mangfoldet.

Næringslivsorganisasjonene sikter slik jeg forstår det til at naturavgiften er unødvendig med henvisning til Coase-teoremet fordi man kan lese ut fra det sterke Coase-teoremet at partene vil frembringe et pareto optimalt resultat hvis det ikke er/er ubetydelige transaksjonskostnader. Naturavgiften ses da som en slik kostnad.

Før jeg går videre vil jeg definere pareto-optimalitet som en situasjon som foreligger når ingen kan få det bedre uten at noen får det verre, jf. likevektsløsning tidligere i oppgaven.

En svakhet ved den forståelsen jeg legger til grunn at næringslivsorganisasjonene har av det sterke Coase-teoremet er at de ikke husker på at det sterke Coase-teoremet i tillegg til å forutsette ubetydelige transaksjonskostnader også fordrer veldefinerte rettigheter. I et tilfelle som her hvor økonomiske aktiviteter og ivaretagelse av biologisk mangfold står i en form for interessekonflikt er det ikke klart hvilke rettigheter som går foran - miljø eller økonomisk aktivitet. Det sterke Coase-teoremet egner seg således ikke til å vise at partene vil oppnå optimalt resultat ved samarbeid.

Coase-teoremet finnes i flere versjoner. Det svake coase-teoremet kan tenkes å passe bedre ved spørsmålet om bevaring av biologisk mangfold. Det svake coase-teoremet tar utgangspunkt i at det foreligger høye transaksjonskostnader som hindrer avtale mellom partene, og at ressursutnyttelsen vil bli effektiv dersom fordelingen av ressurser tilsvarer den fordelingen som partene selv kunne avtalt seg frem til uten transaksjonskostnadene. Det forutsettes å være høye transaksjonskostnader fordi det nødvendigvis er mange involverte i spørsmål som dette. Et stort antall avtaler må inngås dersom frivillige avtaler skal føre til et ønskelig resultat.

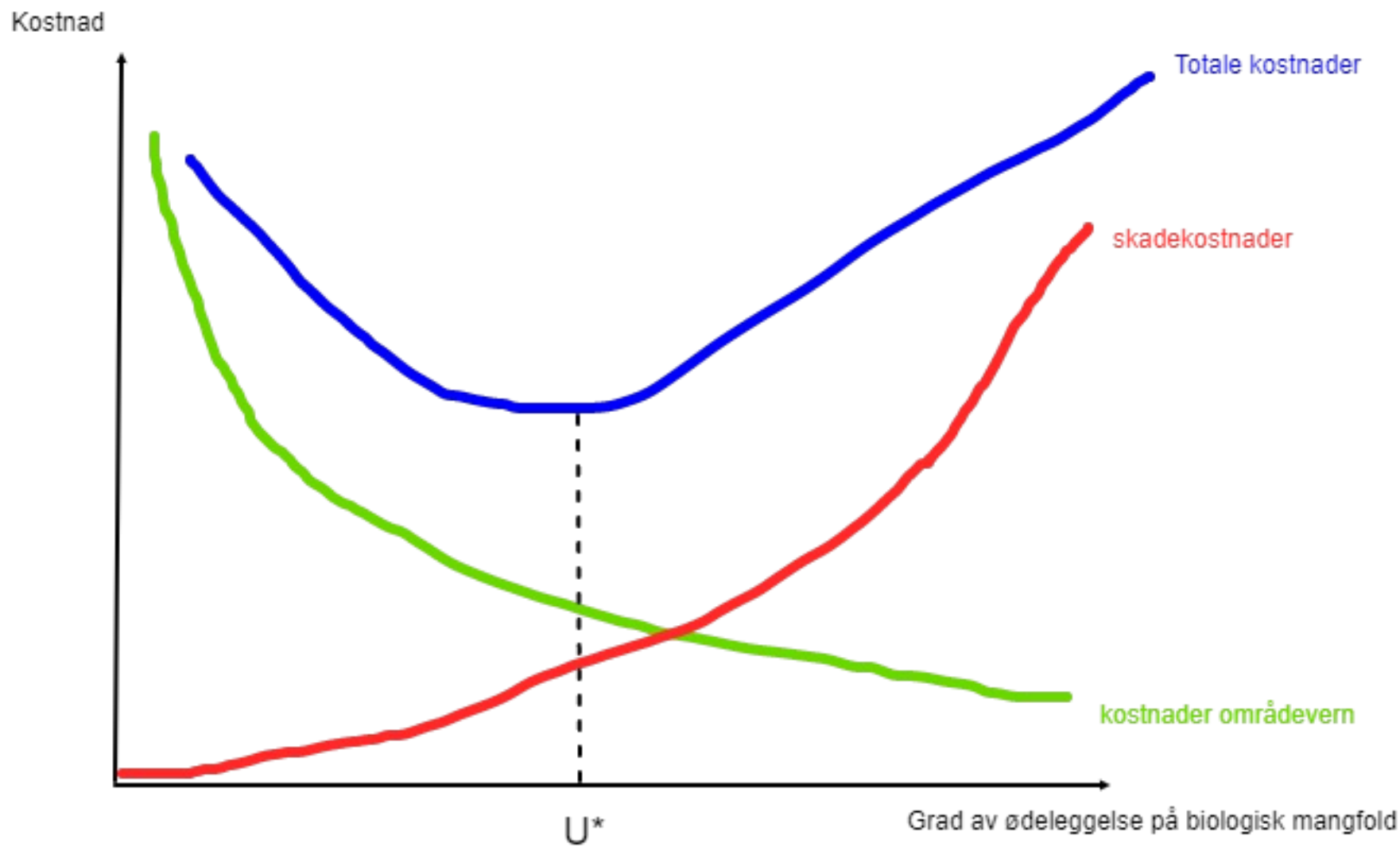
Målet må være å finne en paretooptimal løsning som en likevektsløsning hvor det biologiske mangfoldet bevares og økonomisk aktivitet kan drives innenfor disse rammer. Her kan det trekkes linjer til den nye likevektsløsningen som oppnås ved innføringen av naturavgift. Produksjonen legges på et annet nivå slik at det blir produsert mindre til en høyere pris. Det oppstår et dødvaktstap, men denne alternativkostnaden går til bevaring av biologisk mangfold. Det er imidlertid mer nærliggende å se for seg regulering av områder med biologisk mangfold med en klar fordeling av ressurser. Målet med fordelingen må være å oppnå et pareto-optimalt resultat lik det som uten transaksjonskostnader ville blitt avtalt mellom partene.

Oppgave 2

Jeg forstår første del av oppgave 2 som et spørsmål om eierretter eller erstatningsrett, med andre ord et spørsmål om hvilken rådighetsbeskyttelse som vil være mest effektiv som virkemiddel for å fremme biologisk mangfold. Jeg leser oppgaven som et mål om å nå en effektiv løsning fordi skader på biologisk mangfold og ulemper for skogeiere skal veies mot hverandre.

Når målet er effektivitet er det nødvendig å finne det jeg velger å kalle optimal skade på det biologiske mangfoldet, og etter det finne ut hvordan det best nås ved en form for rådighetsbeskyttelse. Punktet for optimal skade vil si det punktet hvor de totale kostnader av skade på biologisk mangfold og ulemper for skogeierne er lavest mulig. For å vise dette tegner jeg en modell. Modellen er ment å vise hvordan aktørene vil handle for å oppnå optimalt utslipp og jeg tar derfor utgangspunkt i nominelle totale kostnader.

JUS4121 1 Rettsøkonomi 1 Candidate xxxxxx

Punktet U^* markerer punktet hvor de totale kostnadene er lavest. Det vil si det punktet hvor kostnadene for skade på biologisk mangfold og kostnader ved ulempe av områdevern er lavest sammenlagt. Det vil være effektivt for samfunnet å finne punktet hvor kostnadene er lavest - det er mest effektivt.

Etter å ha funnet det optimale skadenivå er spørsmålet hvordan dette målet nås mest effektivt. I denne oppgaven står valget mellom områdevern som jeg forstår som eierretter og erstatningsrett ved skade på det biologiske mangfoldet.

Spørsmålet om hva som er best av eierretter (eierbeskyttelse) og erstatningsansvar har blitt undersøkt av Calabresi og Melamed. Når det avgjøres hva som er *best* er det i en effektivitetstankegang.

Det som viser seg å være utslagsgivende ved vurderingen av hva som er mest effektivt av eierbeskyttelse og erstatningsansvar er transaksjonskostnadene. En hovedkonklusjon hos Calabresi og Melamed var at eierbeskyttelse er best hvis transaksjonskostnadene er lave, mens erstatningsansvar er best når de er høye (Eide, Stavang. Rettsøkonomi 2018, s. 226).

Her er det biologisk mangfold som søkes bevart. Det forstår jeg som at det er store og til dels udefinerte områder med potensielt mange involverte parter som søkes regulert. Det tilsier at transaksjonskostnadene er høye. I tråd med hovedkonklusjonen hos Calabresi og Melamed vil erstatningsansvar være best som løsning i dette tilfellet.

På grunn av høye transaksjonskostnader vil løsningen med erstatningsansvar ved skade på det biologiske mangfoldet være et egnet virkemiddel for å fremme biologisk mangfold.

Spørsmålet er etter dette om erstatningsansvaret som innføres skal være et culpaansvar eller et objektivt ansvar.

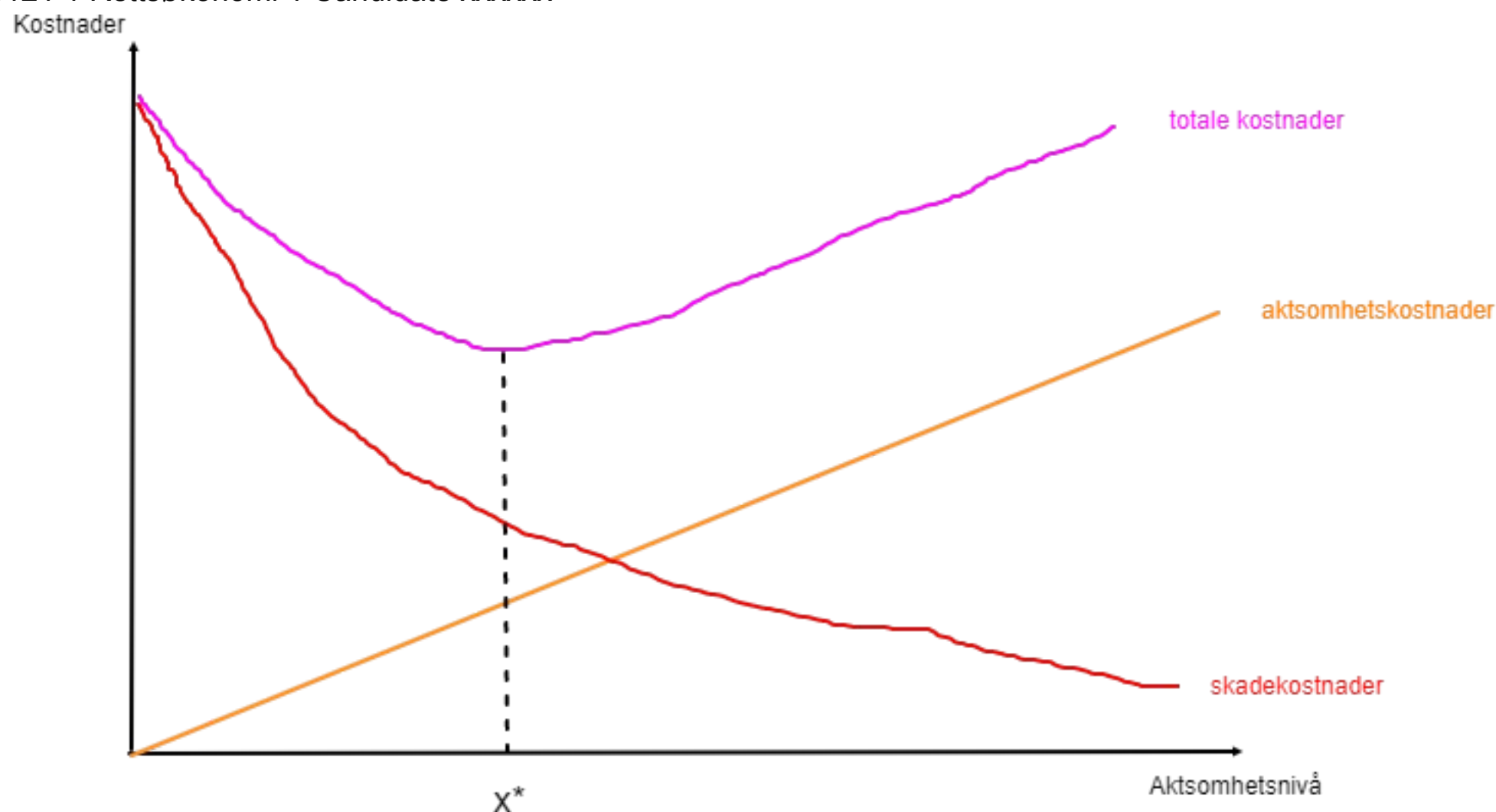
Jeg viser tilbake til modellen overfor som viser optimalt skadenivå. Målet med erstatningsansvaret er at skadevolder, i dette tilfellet aktørene som driver med aktivitet som skader det biologiske mangfoldet, skal velge samfunnsøkonomisk ønskelig aktsomhet. Jeg skal nå se på hvordan objektivt ansvar og culpaansvar leder skadevolderen til å velge ønskelig aktsomhetsgrad.

Objektivt ansvar innebærer at skadevolder blir ansvarlig for skadene uansett skyld. Det vil si at skadevolder blir ansvarlig uansett hvilket aktsomhetsnivå han velger dersom skade oppstår.

Det forutsettes at aktørene er rasjonelle. En rasjonell skadevolder vil minimere sine kostnader. Ved objektivt ansvar vil skadevolders ansvar tilsvare de totale kostnadene. De totale kostnadene består av hans aktsomhetskostnader og skadekostnadene. Skadevolder vil med dette utgangspunktet velge en aktsomhetsgrad som sammenfaller med samfunnsøkonomisk ønskelig resultat. Det viser jeg i modellen nedenfor.

6/9

JUS4121 1 Rettsøkonomi 1 Candidate xxxxxx

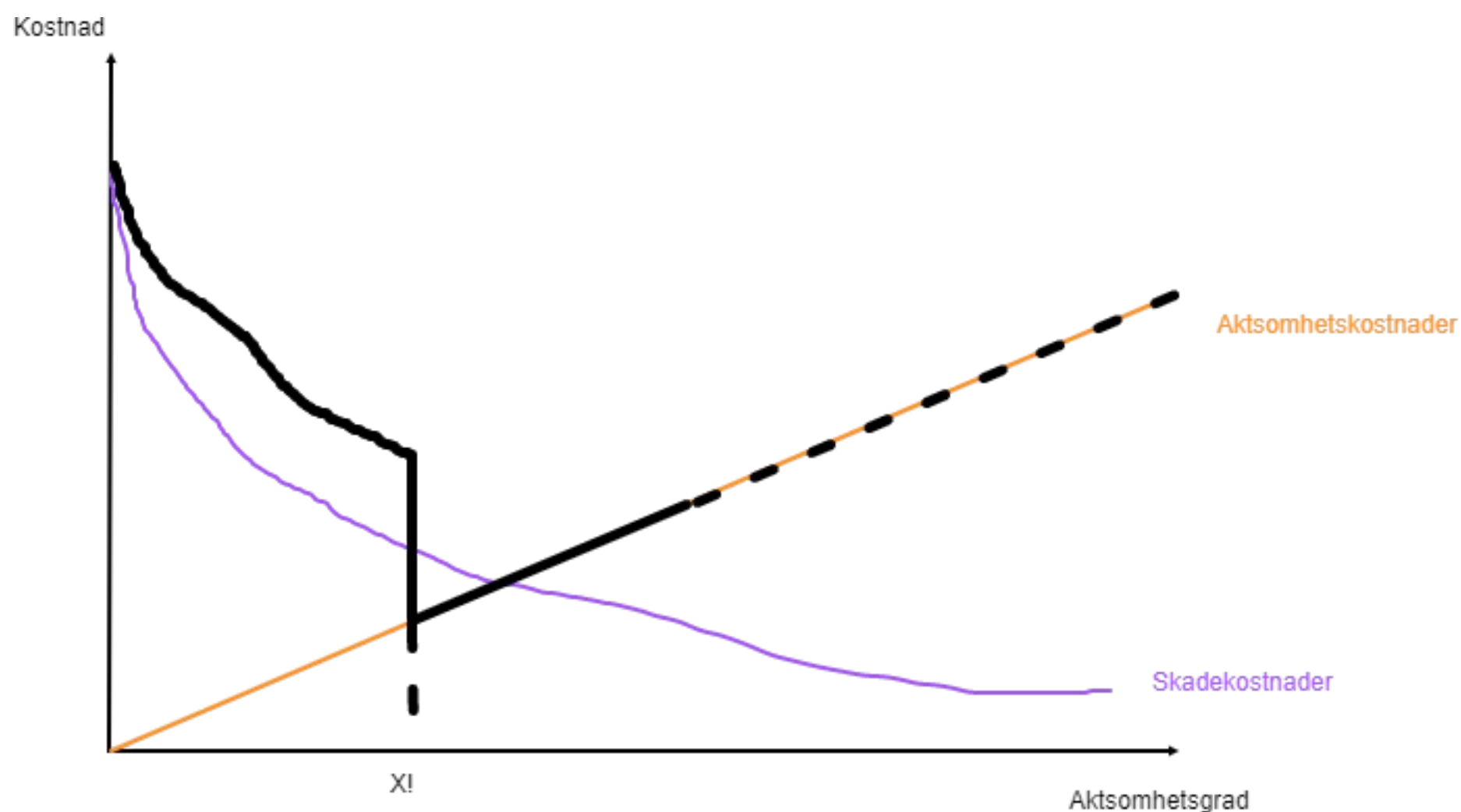

De totale kostnadene er lavest ved x^* fordi summen av aktsomhetskostnadene og skadekostnadene er lavest på dette punkt. Det er det laveste punktet på den rosa kurven som skal vise de totale kostnadene. Ved objektivt ansvar vil den rasjonelle aktøren bli ledet til å være så aktsom at aktsomhetskostnadene tilsvarer punktet der den striplede linjen fra x^* treffer den oransje kurven som representerer kostnadene ved aktsomheten. Høyere kostnader ved aktsomhet vil ikke være samfunnsøkonomisk ønskelig da det blir dyrere for samfunnet når de totale kostnadene stiger.

Culpaansvar på den andre siden er et skyldansvar som betyr at skadevolderer må betale for skaden hvis han ikke er så aktsom som culperegelen krever. Hvis skadevolder har vært så aktsom som normen krever skal han ikke betale for skade som oppstår. Utformingen av culperegelen er således av betydning. For å oppnå ønskelig resultat som er å lede skadevolder til å velge samfunnsøkonomisk ønskelig aktsomhet, bør culpanormen som kan kalles $x!$ settes lik x^* i modellen ovenfor.

En rasjonell skadevolder som vil minimere egne kostnader vil overholde culpanormen $x!$ som forutsettes å være satt slik at culpanormen tilsvarer samfunnsøkonomisk ønskelig aktsomhet. Hvis culpanormen settes for høyt vil den ikke ha samme virkning fordi aktsomhetskostnadene blir høyere enn de samlede forventede kostnadene for skadevolder.

Nedenfor vil jeg tegne en modellen for å illustrere culpaansvaret. Skadevolders kostnader fremkommer av den fete svarte kurven.

I modellen er culpa normen kalt $x!$. Dette punktet antas å tilsvare x^* . Når $x! = x^*$ eller $x! > x^*$ er skadevolderen aktsom og bærer sine egne aktsomhetskostnader og ikke skadekostnader i tillegg.

Det gjennomgangen viser er at samfunnsøkonomisk ønskelig aktsomhet kan nås med både objektivt

7/9

JUS4121 1 Rettsøkonomi 1 Candidate xxxxxx

ansvar og ved culpaansvar. Effektivitetssynspunkter gir ikke grunnlag for å velge den ene formen for ansvar over den andre når den rasjonelle aktør under begge reguleringene vil velge den mest lønnsomme løsningen for seg selv som samsvarer med hva som er samfunnsøkonomisk ønskelig med de forutsetningene som ligger til grunn her.

Det reiser spørsmål om det er andre grunner enn samfunnsøkonomisk effektivitet som tilsier det ene ansvaret fremfor det andre.

Objektivt ansvar kan kanskje enklere lede til ønsket løsning. Culpaansvaret må bygge på riktig norm og det kan by på utfordringer å fastsette normen slik at skadevolder forstår hvilket aktsomhetsnivå han skal legge seg på. Lovgiveroppgaven blir under en slik synsvinkel noe forenklet ved å anlegge et objektivt ansvar.

(skriv mer her hvis tid)

Konklusjonen blir etter dette objektivt ansvar.

Oppgave 3

Jeg har tidligere i oppgaven definert pareto-optimalitet som en situasjon som foreligger når ingen kan få det bedre uten at noen får det verre. I tilfeller hvor noen får en fordel og andre får en ulempe, altså om tiltak gjør situasjonen bedre for noen og verre for noen andre, kan Kaldor Hicks-kriteriet anvendes. Kriteriet går ut på at man skal gjennomføre et tiltak hvis og bare hvis det derved skapes store nok verdier på vinnernes hender til at taperne kan bli kompensert - og at minst en får noe mer (Eide, Stavang. Rettsøkonomi 2018, s. 111). Kaldor Hicks kan brukes selv om ikke kompensasjon gis, men det må skapes store nok verdier til at kompensasjon *kunne* skjedd.

Det er Kaldor Hicks-kriteriet som jeg har beskrevet ovenfor som ligger til grunn for nytte-kostnadsanalyser (NKA). Ved NKA må nytten (N) være større enn kostnaden (K) ved tiltaket ($N > K$).

Når Norges Vassdrags- og energidirektorat har kommet til at konsesjon bør gis basert på Kaldor Hicks kriteriet vil det si at nytten (N) ved at det blir gitt konsesjon for etablering av vindpark i området med stort biologisk mangfold og stor rekreasjonsverdi for lokalbefolkningen er større enn kostnadene (K). Jeg forstår oppgaven slik at tap av biologisk mangfold og rekreasjonsverdi er medregnet som kostnader og forutsetter det i det følgende.

Spørsmålet er om anvendelse av Michelman-kriteriet kunne gitt et annet resultat.

Michelman-kriteriet bygger på en måte videre på Kaldor Hicks-kriteriet. Det første trinnet i Michelman

er også at $N > K$. I tillegg introduseres to andre kostnader som tas med i analysen.

$N - K$ kaller jeg nettonytten. Det er gevinsten som er igjen etter at kostnadene (K) er trukket fra nytten (N). Under Michelman må nettonytten være større enn demoraliseringskostnadene og kompensasjonskostnadene. Jeg forklarer begrepene nedenfor.

Demoraliseringskostnadene (DK) er kostnader (i tillegg til K) som oppstår hvis tiltaket gjennomføres uten at taperne får erstatning. Dette innebærer kostnader i form av ulempe som for eksempel at noen blir skuffet og derfor endrer oppførsel til adferd samfunnet ikke ønsker. Disse demoraliseringskostnadene blir borte hvis de nevnte taperne blir kompensert.

Kompensasjonskostnadene (KK) er kostnaden knyttet til tid og ressurser som brukes for å beregne hvilken kompensasjon som gis for å få vekk demoraliseringskostnadene.

I og med resultatet av NKA kan det forutsettes at $N > K$.

Det neste steget som følger av Michelman-kriteriet er som følger:

$N - K$ (nettonytte) $>$ DK

eller

$N - K > KK$ (Eide, Stavang. Rettsøkonomi 2018, s. 212)

Demoraliseringskostnadene i denne saken knytter seg til tapet av biologisk mangfold og rekreasjonsverdi for lokalbefolkningen. Dette er regnet med i kostnadene (K) så her er det tale om andre kostnader enn de "direkte" kostnadene som regnes med i K . Her er det kostnader i form av skuffelse, sinne og ulemper av ikke å bli kompensert. Dette antas å være store kostnader da det potensielt er tale om

8/9

JUS4121 1 Rettsøkonomi 1 Candidate xxxxxx

mange mennesker som blir rammet, jf. formuleringen at det er *vesentlig* rekreasjonsverdi som jeg tolker som at det er viktig for mange eller evt. det ene området for rekreasjon i nærheten slik at verdien blir større.

Kompensasjonskostnadene reflekterer tid og ressurser som går med til å beregne og gi kompensasjon for å bøte på demoraliseringskostnadene. Det vil kreve mye tid og ressurser å kartlegge potensielt vidtrekkende demoraliseringskostnader av å etablere vindpark i det aktuelle området.

Nytten av prosjektet er produksjon av vindkraft som antas å ville generere store inntekter. Norges Vassdrags- og energidirektorat har allerede konkludert med at $N > K$ slik at det er på det rene at det er nettogevinst etter en NKA. Det som tilføres ved Michelman-kriteriet er at denne nettogevinsten også må kunne dekke de andre kostnadene ved tiltaket.

Det antas at vindparken vil generere stor nettonytte og det leder til at $N - K > DK$ og $N - K > KK$.

Når det konkluderes slik som over ville også Michelman-kriteriet føre til at konsesjon gis. Det er imidlertid viktig å se at analysen dekker flere aspekter og typer av kostnader enn en NKA. Resultatet kunne like gjerne blitt det motsatte. Bakgrunnen for at min konklusjon blir som nevnt er at jeg legger til grunn at nytten av vindparken blir så stor at kostnadene kan dekkes. Det må stilles større krav til nytten når Michelman-kriteriet anvendes sammenliknet med Kaldor Hicks.

Konklusjonen er etter dette at anvendelse av Michelman-kriteriet kunne ha gitt et annet resultat, men i dette tilfellet og med forutsetninger jeg har gjort gjorde det ikke det i dette tilfellet.

Det neste spørsmålet under Michelman-kriteriet er om kompensasjonen skal

gis. Kriteriet for kompensasjon kan skrives slik:

Hvis $DK > KK$, skal det gis kompensasjon

Hvis $DK < KK$, skal det ikke gis kompensasjon (Eide, Stavang. Rettsøkonomi 2018, s. 212)

Altså, skal det kompenseres til taperne hvis demoraliseringskostnadene er større en kompensasjonskostnadene.

Jeg har ikke holdepunkter for å avgjøre om DK eller KK er størst.

